വീട്ടിലേക്കുള്ള മടക്കയാത്ര: വിൽഹെം റോപ്കെയും മാനുഷികമായ സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയും

ബ്രിട്ടീഷ് ചിന്തകനായ **സർ റോജർ സ്ക്രൂട്ടൺ** ന്റെ ലേഖനം

AI പ്ലാറ്റ്ഫോം ഉപയോഗിച്ച് മലയാളത്തിലേക്ക് പരിഭാഷ പെടുത്തിയത്

രണ്ട് ഗ്രീക്ക് പദങ്ങളാണ് എന്റെ ഈ പ്രമേയത്തെ നിർവ്വചിക്കുന്നത്: 'നോസ്റ്റോസും' (Nostos) 'ഓയിക്കോസും' (Oikos). ആദ്യത്തേത്—അതിൽ നിന്നാണ് 'നോസ്റ്റാൾജിയ' (Nostalgia) എന്ന വാക്കുണ്ടായത്—വീട്ടിലേക്കുള്ള മടക്കത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു; ഹോമറിന്റെ ഒഡീസിയിലെ (Odyssey) പ്രധാന പ്രമേയവും ഇതുതന്നെയാണ്. രണ്ടാമത്തേത്—അതിൽ നിന്നാണ് 'ഇക്കോണമി' (Economy) എന്ന വാക്കുണ്ടായത്—വീടിനെത്തന്നെയാണ് സൂചിപ്പിക്കുന്നത്. അധിനിവേശക്കാരിൽ നിന്ന് സംരക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടതും എന്നാൽ സുഹൃത്തുക്കൾക്കും അതിഥികൾക്കുമായി തുറന്നുനൽകേണ്ടതുമായ ഒരു അധിവാസകേന്ദ്രമായാണ് (Settlement) വീട് ഇവിടെ വിഭാവനം ചെയ്യപ്പെടുന്നത്. ഏറ്റവും അടിസ്ഥാനപരമായ സാമൂഹിക ആവശ്യങ്ങളും വികാരങ്ങളുമാണ് ഈ വാക്കുകളിലൂടെ ഉണർത്തപ്പെടുന്നത്. നാം ഇന്ന് അതിവേഗ ചലനാത്മകതയുടെ (Hyper-mobility) സാഹചര്യങ്ങളിലാണ് ജീവിക്കുന്നത്. ഒരാളും ഒരിടത്ത് ആഴത്തിൽ അല്ലെങ്കിൽ ദീർഘകാലം ഉറച്ചുനിൽക്കുന്നില്ല എന്നതിനാൽ, വീട് എന്ന അനുഭവം ആസ്വദിക്കാൻ ആർക്കും കഴിയുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് തന്നെ നാം തീവ്രമായ ഗൃഹാതുരത്വത്തിൽ (Nostalgia) ജീവിക്കുന്നു എന്നതിൽ അത്ഭുതപ്പെടാനില്ല. മാറ്റങ്ങളിൽ നിന്നും സമ്മർദ്ദങ്ങളിൽ നിന്നും താൽക്കാലികതയിൽ നിന്നും രക്ഷനേടാൻ കഴിയുന്ന, നാം 'നമ്മളായിത്തന്നെ വീണ്ടെടുക്കപ്പെടുന്ന' ഒരു വിശ്രമകേന്ദ്രം നാം നിരന്തരം തിരഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ചിലർ ഈ ഇടത്തെ ഭൂതകാലത്തിൽ തിരയുന്നു—ലളിതവും ശാന്തവുമായ പഴയ രീതികളിലേക്ക് നാം മടങ്ങണമെന്ന് അവർ വിശ്വസിക്കുന്നു. മറ്റുചിലർ ഇതിനെ ഭാവിയിൽ തിരയുന്നു—മത്സരത്തിന്റെയും

ചലനാത്മകതയുടെയും സമ്മർദ്ദങ്ങളെ 'അതിജീവിക്കേണ്ട' ഒന്നായി അവർ കാണുന്നു. എന്നാൽ വർത്തമാനകാലത്തിൽ ഈ അഭയസ്ഥാനം കണ്ടെത്തുന്നവർ വളരെ ചുരുക്കമാണ്

വിൽഹെം റോപ്കെ തന്റെ 'മാനുഷികമായ സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയ്ക്ക്' (Humane Economy) വേണ്ടിയുള്ള പ്രതിരോധം എഴുതിത്തുടങ്ങിയപ്പോൾ, അദ്ദേഹം ഓസ്ട്രിയൻ സ്കൂളിന്റെ—പ്രത്യേകിച്ചും മിസെസിന്റെയും ഹായേക്കിന്റെയും—സ്വാധീനത്തിലായിരുന്നു. സ്റ്റേറ്റ് പ്ലാനിംഗിനും സോഷ്യലിസ്റ്റ് വിതരണത്തിനുമെതിരെ അവർ വിപണിയെ (Market) പ്രതിരോധിച്ചിരുന്നു; ബോൾഷെവിക് പരീക്ഷണങ്ങളുടെ സ്വേച്ഛാധിപത്യത്തിന്റെയും സാമ്പത്തിക അരാജകത്വത്തിന്റെയും പശ്ചാത്തലത്തിൽ അവരുടെ വാദങ്ങൾക്ക് പുതിയൊരു വിശ്വാസ്യത കൈവന്നിരുന്നു. അതേസമയം, വെറും വിപണികൾ മാത്രം മതിയാകില്ലെന്ന് റോപ്കെയ്ക്ക് അറിയാമായിരുന്നു. സാമ്പത്തിക പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ യഥാർത്ഥ ലക്ഷ്യം 'ഓയിക്കോസ്' (Oikos) ആണ്—അതായത് മനുഷ്യർ പരസ്പരം സമാധാനത്തോടെയും അയൽക്കാരുമായി ഇണങ്ങിയും കഴിയുന്ന സുരക്ഷിതമായ ഒരു അധിവാസകേന്ദ്രം. വിപണികൾ മാത്രം ഒരു സാമൂഹിക ക്രമം ഉറപ്പാക്കാൻ പര്യാപ്തമല്ലെങ്കിലും, ഓസ്ട്രിയൻ ചിന്തകർ വിവരിച്ച എല്ലാ കാരണങ്ങളാലും അവ അനിവാര്യമാണ്. ഒരു വിപണി സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയിൽ മാത്രമേ വിലകൾ (Prices) വസ്തുക്കളുടെ ദൗർലഭ്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള സൂചന നൽകുകയുള്ളൂ, അതുപോലെ വേതനം (Wages) അധ്വാനത്തിന്റെ ലഭ്യതയെയും സൂചിപ്പിക്കുന്നു. വിപണി സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയിൽ മാത്രമേ വ്യക്തികൾക്ക് സ്വന്തം ബജറ്റുകൾ ആസൂത്രണം ചെയ്യാനും തങ്ങളുടെ ആസ്തികളും അധ്വാനവും വിലപേശൽ ശേഷിയും എങ്ങനെ ഉപയോഗിക്കണം എന്നതിൽ യുക്തിസഹമായ തീരുമാനങ്ങൾ എടുക്കാനും കഴിയൂ. സോഷ്യലിസത്തെക്കുറിച്ചുള്ള മിസെസിന്റെ വിമർശനത്തിലെ വാദഗതികൾ തികച്ചും വ്യക്തമാണെന്ന് റോപ്കെ കരുതി. കേന്ദ്രീകൃതമായി ആസൂത്രണം ചെയ്യപ്പെട്ട സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥകൾ, യുക്തിസഹമായ സാമ്പത്തിക തീരുമാനങ്ങൾ എടുക്കാൻ ആവശ്യമായ വിവരങ്ങളെ (Information) നശിപ്പിക്കുന്നു. ഒരു സ്വതന്ത്ര

സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയിൽ വിലകളിലൂടെയും കരാറുകളിലൂടെയും ഈ വിവരങ്ങൾ ലഭ്യമാണ്; എന്നാൽ മുകളിൽ നിന്ന് എല്ലാം നിയന്ത്രിക്കാനുള്ള ശ്രമത്തിൽ ഈ വിവരങ്ങൾ എന്നെന്നേക്കുമായി ഇല്ലാതാകുന്നു.

മിസെസിന്റെയും ഹായേക്കിന്റെയും സൂക്ഷ്മമായ വാദഗതികൾ പിന്തുടരുന്ന ആർക്കും ആ കാര്യത്തിൽ സംശയമുണ്ടാകുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. റോപ്കെ കൂടുതൽ ഊന്നൽ നൽകാൻ ആഗ്രഹിച്ചതും ആ പോയിന്റിനായിരുന്നില്ല. റോപ്കെയുടെ പ്രധാന താല്പര്യം 'ഓയിക്കോസി'ലായിരുന്നു (Oikos). ഇത് മുകളിൽ നിന്ന് സ്റ്റേറ്റിനാൽ ഭീഷണി നേരിടുന്നുണ്ടെന്ന് അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചു—നാസികളുമായുള്ള തന്റെ നേരിട്ടുള്ള അനുഭവങ്ങളിൽ നിന്ന് അദ്ദേഹം അത് കണ്ടറിഞ്ഞതാണ്. അതുപോലെ തന്നെ, താഴെ നിന്ന് അനിയന്ത്രിതമായ സ്വാർത്ഥതയുടെ (Unbridled self-interest) അരാജകത്വത്താലും ഇത് ഭീഷണി നേരിടുന്നുണ്ടെന്ന് അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി.

ഇന്നത്തെ കാലത്ത്, ഹായേക്കിന്റെ വിപണി സിദ്ധാന്തത്തെ (Hayekian theory of the market) വെറുതെ ഒന്ന് ശരിവെക്കുന്നത് ഇടതു-ലിബറൽ ചിന്തകർക്കിടയിൽ ഒരു പതിവായി മാറിയിട്ടുണ്ട്. അതെ, സാമ്പത്തിക സൂചനകൾ കൈമാറാൻ വിപണി അത്യാവശ്യമാണെന്ന് അവർ പറയും. അതുപോലെ, വിപണികളില്ലാതെ ഒരു സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയ്ക്ക് തടസ്സങ്ങൾ ഉണ്ടാകുമ്പോൾ പഴയ നില കൈവരിക്കാൻ എളുപ്പവഴികളില്ലെന്നും അവർ സമ്മതിക്കും. എന്നാൽ വിപണികൾക്ക് സാമൂഹിക ക്രമത്തോട് യാതൊരു ബഹുമാനവുമില്ല; നാം എല്ലാവരും ആശ്രയിക്കുന്ന ആ സമൂഹബോധത്തെ സൃഷ്ടിക്കാനോ നിലനിർത്താനോ അവയ്ക്ക് കഴിയില്ല. അവ സ്വാർത്ഥതയെയും മത്സരത്തെയുമാണ് ആശ്രയിക്കുന്നതും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതും. വിപണിയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഒന്നും പവിത്രമല്ല, വാങ്ങുന്നതിനും വിൽക്കുന്നതിനും അപ്പുറമായി ഒന്നുമില്ല. അതുകൊണ്ട് തന്നെ, ഇന്നത്തെ മുതലാളിത്ത സമൂഹങ്ങൾ സങ്കല്പിക്കാൻ പോലും കഴിയാത്ത വിധത്തിലുള്ള സാമൂഹിക തകർച്ചയ്ക്ക് സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നതിൽ അത്ഭുതമുണ്ടോ? സ്വാർത്ഥതയ്ക്കായുള്ള ഈ ഓട്ടം ഉപഭോക്താക്കളുടെ ചിന്തകളിൽ

നിന്നും വികാരങ്ങളിൽ നിന്നും സമൂഹത്തോടുള്ള കരുതലിനെ തുടച്ചുനീക്കുകയല്ലേ ചെയ്യുന്നത്? 'ഉപഭോക്താവിന്റെ പരമാധികാരം' (Consumer sovereignty) എന്നത് സാമ്പത്തിക ജീവിതത്തിന്റെ ഒന്നാം പ്രമാണമാക്കുന്ന ഒരു ദർശനത്തിൽ നിന്ന് 'ഉപഭോഗ സംസ്കാരം' (Consumer society) അല്ലാതെ മറ്റെന്താണ് നാം പ്രതീക്ഷിക്കേണ്ടത്?

റോപ്കെ ഈ പറഞ്ഞ ചില കാര്യങ്ങളെ പിന്തുണയ്ക്കുമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇടതു-ലിബറൽ ചിന്തകർ എത്തുന്ന നിഗമനത്തിൽ—അതായത് സ്റ്റേറ്റ് വഴി വിപണിയെ നിയന്ത്രിക്കണം എന്ന കാര്യത്തിൽ—എത്താൻ അദ്ദേഹം തയ്യാറായിരുന്നില്ല. സ്റ്റേറ്റ് പ്രയോഗിക്കുന്ന അധികാരങ്ങൾ അനിവാര്യമായും ഉത്തരവാദിത്തമില്ലാത്ത ബ്യൂറോക്രാറ്റുകളുടെ (Bureaucrats) കൈകളിൽ ചെന്നെത്തുമെന്നും, അവ എത്രമാത്രം ദുരുപയോഗം ചെയ്യപ്പെട്ടാലും സമൂഹത്തിന് അവ തിരിച്ചെടുക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നും അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചു. പൊതുനന്മയ്ക്കായി വിപണിയെ നിയന്ത്രിക്കേണ്ടതുണ്ടെങ്കിൽ, ആ നിയന്ത്രണം വരുന്നത് മുകളിൽ നിന്നല്ല, മറിച്ച് താഴെ നിന്നായിരിക്കണം. അത് രാഷ്ട്രീയമായ നിയന്ത്രണത്തേക്കാൾ ഉപരിയായി ഒരു സാമൂഹിക നിയന്ത്രണമായിരിക്കണം (Social constraint). അങ്ങനെയാണ് 'സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റ്' (Social market) സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥ എന്ന ആശയം ജനിച്ചത്—രണ്ടാം ലോകമഹായുദ്ധത്തിന് ശേഷമുള്ള പുനർനിർമ്മാണ കാലഘട്ടത്തിൽ ജർമ്മൻ ധനമന്ത്രിമാരെ വളരെയധികം സ്വാധീനിച്ച ഒരു ആശയമായിരുന്നു ഇത്. നാസി ജർമ്മനിയിൽ നിന്ന് സ്വിറ്റ്സർലൻഡിലേക്ക് പലായനം ചെയ്ത റോപ്കെ, സ്വിസ് പ്രാദേശിക ജനാധിപത്യ മാതൃകയിൽ തന്റെ സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റിനുള്ള ഒരു മാതൃക കണ്ടെത്തിയതായി വിശ്വസിച്ചു. പ്രൊട്ടസ്റ്റന്റ് പശ്ചാത്തലമുള്ള ആളാണെങ്കിലും, റോമൻ കത്തോലിക്കാ സഭയുടെ സാമൂഹിക അധ്യാപനങ്ങളാൽ, പ്രത്യേകിച്ച് 1931-ൽ പയസ് പതിനൊന്നാമൻ മാർപ്പാപ്പ പുറപ്പെടുവിച്ച 'ക്വാഡ്രാഗെസിമോ ആനോ' (Quadragesimo anno) എന്ന വിളംബരത്തിലെ 'സബ്സിഡിയാരിറ്റി' (Subsidiarity) എന്ന സിദ്ധാന്തത്താൽ അദ്ദേഹം ശക്തമായി സ്വാധീനിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. സഭയുടെ തന്നെ അധികാര ഘടനയെ

വിവരിക്കാനാണ് മാർപ്പാപ്പ ഇത് ഉപയോഗിച്ചത്. ഇതനുസരിച്ച് തീരുമാനങ്ങൾ എപ്പോഴും സബ്സിഡിയറി തലത്തിൽ–അതായത് ഏകീകൃത ഭരണത്തിന് സാധ്യമായ ഏറ്റവും താഴത്തെ തട്ടിൽ–വേണം എടുക്കാൻ. സാമ്പത്തികവും രാഷ്ട്രീയവുമായ ജീവിതവും ഇതേ രീതിയിൽ സംഘടിപ്പിക്കാമെന്നും, അധികാരം എപ്പോഴും താഴെ നിന്ന് മുകളിലേക്ക് കൈമാറണമെന്നും അല്ലാതെ മുകളിൽ നിന്ന് അടിച്ചേൽപ്പിക്കരുത് എന്നും അദ്ദേഹം ഇതിലൂടെ സൂചിപ്പിച്ചു.

ഇതെല്ലാം സ്റ്റേറ്റിനേക്കാൾ ഉപരിയായി സിവിൽ സൊസൈറ്റിയുടെ ശാക്തീകരണത്തിനായുള്ള ഒരു ആഹ്വാനമായി തോന്നാം; റോപ്കെ അതിനെ അങ്ങനെയാണ് വ്യാഖ്യാനിച്ചത്. തന്റെ 'ഡിസെൻട്രിസം' (Decentrism) എന്ന ദർശനത്തിന് അടിസ്ഥാനമായി അദ്ദേഹം ഇതിനെ സ്വീകരിച്ചു. എന്നിരുന്നാലും, 'ക്വാഡ്രാഗെസിമോ ആനോ' (Quadragesimo anno) സഭയുടെ അധ്യാപനങ്ങളിലേക്ക് യഥാർത്ഥ സോഷ്യലിസ്റ്റ് ആശയങ്ങളുടെ ആദ്യത്തെ കടന്നുകയറ്റമായിരുന്നു എന്നത് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. സാമ്പത്തിക സ്വാതന്ത്ര്യം അതിന്റെ സ്വാഭാവികമായ രീതിയിൽ പൊതുനന്മയിലേക്ക് നയിക്കില്ലെന്നും, അതിന് 'ശരിയായതും ഫലപ്രദവുമായ ഒരു വഴികാട്ടി' ആവശ്യമാണെന്നും ആ വഴികാട്ടി 'സാമൂഹിക നീതി' (Social justice) ആണെന്നും ആ വിളംബരം വാദിച്ചു. ആ പ്രയോഗത്തിന് പിന്നിൽ എല്ലാവർക്കും ഒരേപോലെയുള്ള സാഹചര്യം (Equality of condition) ഉറപ്പാക്കാനുള്ള ഒരു സമത്വവാദി അജണ്ട ഒളിഞ്ഞിരിപ്പുണ്ട്; ഇത് നടപ്പിലാക്കാൻ അവസാനം സ്റ്റേറ്റിനെയാണ് ആശ്രയിക്കുന്നത്. രസകരമായ ഒരു കാര്യം, ഈ വിളംബരത്തിന്റെ ആദ്യ കരട് തയ്യാറാക്കിയത് ഫ്രാങ്ക്ഫർട്ടിലെ ജെസ്യൂട്ട് സ്കൂളിലെ മോറൽ തിയോളജി പ്രൊഫസറായ ഓസ്വാൾഡ് വോൺ നെൽ-ബ്രൂണിംഗ് (Oswald von Nell-Breuning) ആയിരുന്നു. മാർക്സിന്റെ 'ചൂഷണ സിദ്ധാന്തത്താൽ' (Marx’s theory of exploitation) ആഴത്തിൽ സ്വാധീനിക്കപ്പെട്ട ഒരു ചിന്തകനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. കാലക്രമേണ 'സബ്സിഡിയാരിറ്റി' എന്ന പദത്തിന് യൂറോപ്യൻ യൂണിയനിലൂടെ ഒരു രണ്ടാം ജന്മം ലഭിച്ചു. എല്ലാ തീരുമാനങ്ങളും സബ്സിഡിയറി തലത്തിൽ (താഴെത്തട്ടിൽ) എടുക്കണമെന്ന് യൂറോപ്യൻ യൂണിയന്റെ

ഔദ്യോഗിക രേഖകൾ പ്രഖ്യാപിക്കുമ്പോഴും, ഏത് തലത്തിലാണ് തീരുമാനം എടുക്കേണ്ടതെന്ന് നിശ്ചയിക്കാനുള്ള അധികാരം തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടാത്തതും ഉത്തരവാദിത്തമില്ലാത്തതുമായ 'യൂറോപ്യൻ കമ്മീഷൻ' തങ്ങൾക്കായി മാറ്റിവെച്ചിരിക്കുകയാണ്.

സോഷ്യലിസ്റ്റ് ആശയങ്ങൾ സർവ്വസാധാരണമായ ഒരു കാലഘട്ടത്തിൽ ജീവിച്ചു എന്നത് റോപ്കെയുടെ തെറ്റല്ല. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്താൽ സ്വാധീനിക്കപ്പെട്ട പലരും 'സോഷ്യൽ' (Social) എന്ന വാക്കിന്റെ വിഷലിപ്തമായ സ്വഭാവത്തെക്കുറിച്ച് ബോധവാന്മാരായിരുന്നില്ല. ഹായേക് പിന്നീട് ഇതിനെ ഒരു 'വീസൽ വേർഡ്' (Weasel word) എന്ന് വിശേഷിപ്പിച്ചു–ഒരു വീസൽ മുട്ടയ്ക്കുള്ളിലെ സത്ത് ഊറ്റിക്കുടിക്കുന്നത് പോലെ, ഈ വാക്ക് തന്നോട് ചേർക്കപ്പെടുന്ന ഏതൊരു പദത്തിന്റെയും യഥാർത്ഥ അർത്ഥം ഊറ്റിക്കളയുന്നു. ഇന്ന് മനസ്സിലാക്കപ്പെടുന്ന 'സോഷ്യൽ ജസ്റ്റിസ്' (സാമൂഹിക നീതി), കപടമായ സ്വർണ്ണം (Fools' gold) ഒരിക്കലും യഥാർത്ഥ സ്വർണ്ണമല്ലാത്തതുപോലെ, യഥാർത്ഥ നീതിയല്ല. അരിസ്റ്റോട്ടിലിനും ഉൾപ്പിയനും നീതി എന്നാൽ എന്തായിരുന്നോ–അതായത് ഓരോരുത്തർക്കും അർഹമായത് നൽകുക, അവകാശങ്ങളും കടമകളും പരിഗണിക്കുക എന്നത്–അതല്ല ഇത്. സാധാരണയായി മനസ്സിലാക്കപ്പെടുന്ന സാമൂഹിക നീതി എന്നാൽ സ്റ്റേറ്റിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൽ സമൂഹത്തെ പുനഃസംഘടിപ്പിക്കുക എന്നതാണ്; കാരണം ഇതിന് ആവശ്യമായ അധികാരമുള്ള ഒരേയൊരു ഏജന്റ് സ്റ്റേറ്റ് മാത്രമാണ്. ഇതിന്റെ അന്തിമ ലക്ഷ്യം സമത്വമാണ്. 'സോഷ്യൽ ജസ്റ്റിസ്' എങ്ങനെയാണോ യഥാർത്ഥ നീതിയല്ലാത്തത്, അതുപോലെ തന്നെയാണ് 'സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റ്' (സാമൂഹിക വിപണി) എന്നതും; അത് യഥാർത്ഥ വിപണി സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയല്ല. ജർമ്മനിയിലും ഫ്രാൻസിലും ഇത് വികസിച്ചുവന്നതോടെ, സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റ് എന്നത് മുകളിൽ നിന്ന് കടുത്ത നിയന്ത്രണങ്ങളുള്ള ഒരു സ്റ്റേറ്റ് സംവിധാനമായി മാറി. ഇത് ട്രേഡ് യൂണിയനുകളുടെയും വെൽഫെയർ ബ്യൂറോക്രസിയുടെയും താല്പര്യങ്ങൾ സംരക്ഷിക്കാനാണ് ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്നത്. സ്വകാര്യ സ്വത്തിനെയും സ്വതന്ത്ര സംരംഭങ്ങളെയും ഇത് സംശയത്തോടെയാണ് കാണുന്നത്. സമത്വവാദപരമായ എല്ലാ സിദ്ധാന്തങ്ങളെയും ഇത്

സ്വീകരിക്കുന്നു. സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റിന്റെ മറവിൽ, ഫ്രാൻസിൽ ജിഡിപിയുടെ (GDP) പകുതിയിലധികം നിയന്ത്രിക്കുന്നതും പകുതിയിലധികം തൊഴിലാളികൾക്ക് ജോലി നൽകുന്നതും സ്റ്റേറ്റാണ്. ഇത് ജർമ്മനിയുടെ സമ്പദ്വ്യവസ്ഥയെ എത്രത്തോളം ശ്വാസം മുട്ടിച്ചുവെന്നാൽ, പണ്ട് നിയമങ്ങൾ കൃത്യമായി പാലിച്ചിരുന്ന ആ രാജ്യത്തെ 20 ശതമാനം ഇടപാടുകളും ഇന്ന് കരിഞ്ചന്തയിലാണ് (Black economy) നടക്കുന്നത്. ഇത് മൊത്തത്തിൽ യൂറോപ്പിന്റെ മത്സരശേഷിയെ തകർക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്.

ഈ കഥ ഒരുപക്ഷേ ഇന്നത്തെ ശ്രോതാക്കളോട് പറയേണ്ടതില്ലായിരിക്കാം. എങ്കിലും ചില ചെറിയ കാര്യങ്ങൾ ശ്രദ്ധിക്കുന്നത് നന്നായിരിക്കും. 'ക്വാഡ്രാഗെസിമോ ആനോ' (Quadragesimo anno) എന്ന വിളംബരം നമ്മുടെ കാലഘട്ടത്തിൽ നിർണ്ണായകമായ രണ്ട് ആശയങ്ങൾ അവതരിപ്പിച്ചു—സാമൂഹിക നീതിയും (Social justice), സബ്സിഡിയാരിറ്റിയും (Subsidiarity). ഇവ രണ്ടും സമൂഹത്തെയും അതിന്റെ അവകാശങ്ങളെയും കടമകളെയും സ്വാതന്ത്ര്യങ്ങളെയും കുറിച്ചാണെന്ന് അവകാശപ്പെടുന്നു. എന്നാൽ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഇവ രണ്ടും ഭരണകൂടത്തെ (State) കുറിച്ചുള്ളതാണ്. സ്റ്റേറ്റിനെതിരെ സമൂഹത്തെ പ്രതിരോധിക്കാൻ രൂപപ്പെടുത്തിയ ആശയങ്ങൾ എങ്ങനെയാണ് തിരിച്ച് സമൂഹത്തിനെതിരെ സ്റ്റേറ്റിനെ ശാക്തീകരിക്കാൻ ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്നത് എന്ന് ഇവയുടെ ചരിത്രം കാണിച്ചുതരുന്നു. യൂറോപ്യൻ യൂണിയൻ ഇതിനൊരു പ്രധാന ഉദാഹരണമാണ്. റോപ്കെ പലപ്പോഴും യൂറോപ്യൻ യൂണിയനെതിരെ മുന്നറിയിപ്പ് നൽകിയിരുന്നു; ഇത് കേന്ദ്രീകരണത്തിലേക്കുള്ള (Centralisation) നീക്കമാണെന്നും താൻ പിന്തുണയ്ക്കുന്ന പ്രാദേശികതയ്ക്ക് (Localism) ഇതൊരു തിരിച്ചടിയാണെന്നും അദ്ദേഹം ശരിയായിത്തന്നെ തിരിച്ചറിഞ്ഞു. (റോപ്കെയുടെ 'എ ഹ്യൂമൻ ഇക്കണോമി' (A Humane Economy) എന്ന പുസ്തകത്തിലെ പേജ് 242 കാണുക; കൂടാതെ യൂറോക്രാറ്റുകൾക്ക് (Eurocrats) വിരുദ്ധമായി 'വികേന്ദ്രീകരണമാണ് (Decentrism) യൂറോപ്യൻ ചൈതന്യത്തിന്റെ കാതൽ' എന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രഖ്യാപനവും പേജ് 244-ൽ കാണാം).

ജോൺ മേജർ നിസ്സഹായാവസ്ഥയിൽ മാസ്ട്രിക്റ്റ് ഉടമ്പടിക്ക് സമ്മതം മൂളിയപ്പോൾ, എല്ലാം ഭദ്രമാണെന്നും ദേശീയ പരമാധികാരം ബലികഴിക്കപ്പെടില്ലെന്നും 'സബ്സിഡിയാരിറ്റി' (Subsidiarity) എന്ന തത്വം നിലനിൽക്കുമെന്നും യൂറോക്രറ്റുകൾ (യൂറോപ്യൻ ഉദ്യോഗസ്ഥർ) നമ്മോട് പറഞ്ഞു. ഓരോ രാഷ്ട്രത്തെയും അതിന്റെ സവിശേഷ താല്പര്യങ്ങളെയും ബാധിക്കുന്ന തീരുമാനങ്ങൾ ആ രാജ്യത്തെ തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ട പാർലമെന്റുകൾ തന്നെ കൈക്കൊള്ളുമെന്നും അവർ ഉറപ്പുനൽകി. എന്നാൽ ഇവിടെയാണ് ചതി ഒളിഞ്ഞിരിക്കുന്നത്: ഒരു വിഷയം ഒരു പ്രത്യേക രാഷ്ട്രത്തിന്റെ സവിശേഷ താല്പര്യങ്ങളിൽ പെട്ടതാണോ എന്ന് തീരുമാനിക്കുന്നത് ആ രാജ്യത്തെ പാർലമെന്റല്ല, മറിച്ച് യൂറോപ്യൻ കമ്മീഷനാണ്. അതിനാൽ, ദേശീയ പരമാധികാരം എന്നത് മുകളിൽ നിന്ന് വിട്ടുകൊടുക്കപ്പെടുന്ന ഒന്നായി മാറി; അതും തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടാത്ത ഒരു കമ്മീഷൻ വഴി. പാർലമെന്റുകളിൽ നിന്ന് ഒഴിവാക്കപ്പെട്ട് അവിടെ എത്തിപ്പെട്ട നിസ്സഹായരായ രാഷ്ട്രീയക്കാരേക്കാൾ, അവിടെയുള്ള സ്ഥിരം ഉദ്യോഗസ്ഥവൃന്ദത്തിന്റെ (Bureaucrats) കൈകളിലാണ് ഈ അധികാരം. പ്രാദേശിക-ദേശീയ സമിതികൾക്ക് അധികാരം നൽകുന്നു എന്ന് അവകാശപ്പെടുന്ന 'സബ്സിഡിയാരിറ്റി' തത്വം, യഥാർത്ഥത്തിൽ ആ അധികാരം തട്ടിയെടുക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. ഒരിക്കൽ അവകാശമായി അനുഭവിച്ചിരുന്ന അധികാരങ്ങൾ ഇന്ന് മറ്റൊരാളുടെ അനുമതിയോടെ മാത്രം പ്രയോഗിക്കേണ്ടി വരുന്ന ഒന്നായി ഇത് മാറ്റിത്തീർത്തു. 'സോഷ്യൽ ജസ്റ്റിസ്' (സാമൂഹിക നീതി) നീതിയെ ഇല്ലാതാക്കുന്നതുപോലെയും, 'സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റ്' (സാമൂഹിക വിപണി) വിപണിയെ ഇല്ലാതാക്കുന്നതുപോലെയും, 'സബ്സിഡിയാരിറ്റി' പരമാധികാരത്തെ പിടിച്ചെടുക്കുന്നു.

അപ്പോൾ എന്താണ് ഇതിനൊരു ബദൽ? റോപ്കെ എന്താണ് അർത്ഥമാക്കിയത്? കമ്പോളം അതിന്റെ വഴിക്ക് വിട്ടുകൊടുക്കപ്പെട്ട ഒരു ലോകത്ത്, സാമൂഹികമായ വിഘടനം (Social fragmentation), സമൂഹമെന്ന ബോധം നഷ്ടപ്പെടൽ തുടങ്ങിയ അദ്ദേഹം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ച പ്രശ്നങ്ങളോട് നാം എങ്ങനെയാണ്

പ്രതികരിക്കേണ്ടത്? മിൽട്ടൺ ഫ്രീഡ്മാൻ, മുറെ റോത്ത്ബാർഡ് തുടങ്ങിയവർ ശക്തമായി വാദിക്കുന്നത് ഇതാണ്: മനുഷ്യരിൽ സ്വാഭാവികമായുള്ള സ്വയംനിയന്ത്രണ പ്രേരണയിലൂടെ, യഥാർത്ഥത്തിൽ സ്വതന്ത്രമായ ഒരു കമ്പോളം മാനുഷിക സമൂഹങ്ങൾക്ക് നല്ലൊരു ഭരണം ഉറപ്പാക്കുമെന്ന് അവർ പറയുന്നു. എന്നാൽ അവരുടെ വാദങ്ങൾ എത്രതന്നെ സങ്കീർണ്ണമാണെങ്കിലും, അവ പ്രധാനമായും അമേരിക്കക്കാരെ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളതാണ്—ധാരാളമായ വിഭവങ്ങൾക്കിടയിൽ, ബാഹ്യഭീഷണികളില്ലാതെ, അവസരങ്ങളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ട്, സന്നദ്ധസേവന മനോഭാവം ഇപ്പോഴും നിലനിൽക്കുന്ന സമൂഹങ്ങളിൽ കഴിയുന്നവർക്ക് വേണ്ടിയുള്ളതാണത്. സമൂഹങ്ങൾ എങ്ങനെയാണ് സ്വയം നവീകരിക്കുന്നത് എന്ന കേന്ദ്രമായ ചോദ്യത്തെ അവർ അഭിമുഖീകരിക്കുന്നില്ല. പകരം, മനുഷ്യപ്രകൃതിയിലുള്ള അടിസ്ഥാനപരമായ പോരായ്മകളായ വിദ്വേഷം (Resentment), അസൂയ (Envy), ലൈംഗികമായ വേട്ടയാടൽ പ്രവണതകൾ എന്നിവയെ കേവലം 'ഉപഭോക്തൃ പരമാധികാരം' (Consumer sovereignty), 'സ്വതന്ത്ര സാമ്പത്തിക തിരഞ്ഞെടുപ്പ്' തുടങ്ങിയ അമൂർത്തവും നിഷ്പക്ഷവുമായ കാര്യങ്ങൾ കൊണ്ട് എങ്ങനെയാണ് അതിജീവിക്കാൻ കഴിയുക?

റോപ്കെയുടെ ആശയം ഞാൻ ശരിയായി മനസ്സിലാക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ, യുക്തിസഹമായ സ്വാർത്ഥതാൽപ്പര്യങ്ങൾക്കും അപ്പുറത്തുള്ള പ്രേരണകളിലൂടെയാണ് പ്രാദേശിക തലത്തിൽ സമൂഹം വളരുന്നതും നിലനിൽക്കുന്നതും. ദാനധർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യാനുള്ള പ്രേരണ, സ്നേഹം, സൗഹൃദം, ഭക്തി എന്നിവയാണവ. ഇവയെല്ലാം സ്വാഭാവികമായി വളരുകയും, പരസ്പരം സഹായിക്കാനും നമ്മുടെ ചുറ്റുപാടിനെ ഒരു 'പൊതു ഭവനം' (Common home) ആയി രൂപപ്പെടുത്താനും നമ്മെ പ്രേരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. യഥാർത്ഥ 'ഒയ്ക്കോസ്' (Oikos) എന്നത് ലോകത്തിൽ നിന്ന് ഒറ്റപ്പെട്ട, കേവലം ഒരു ഉപഭോക്താവെന്ന നിലയിൽ ഒരാൾ തന്റെ അധികാരം ആസ്വദിക്കുന്ന ഒരിടമല്ല. മറിച്ച്, അത് കാരുണ്യത്തിന്റെയും ദാനത്തിന്റെയും സ്നേഹത്തിന്റെയും പ്രാർത്ഥനയുടെയും ഇടമാണ്. അയൽവാസികൾക്കായി അതിന്റെ വാതിലുകൾ എപ്പോഴും തുറന്നിരിക്കും; അവിടെയുള്ളവർ ആരാധനകളിലും ഉത്സവങ്ങളിലും ചടങ്ങുകളിലും വിവാഹങ്ങളിലും

മരണാനന്തര ശുശ്രൂഷകളിലും ഒരുമിച്ച് ചേരുന്നു. അവർ കേവലം ഉപഭോക്താക്കളല്ല; തങ്ങളുടെ ആവശ്യങ്ങൾ നിറവേറ്റുന്നതിന് വേണ്ടി മാത്രമാണ് അവർ കമ്പോളത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നത്. അവർ ഒരു സമൂഹത്തിലെ അംഗങ്ങളാണ്. സാമ്പത്തിക ശാസ്ത്ര സിദ്ധാന്തങ്ങളിലെ 'തിരിച്ചറിവുള്ള സ്വാർത്ഥതാൽപ്പര്യം' (Enlightened self-interest) എന്ന വാചകം കൊണ്ട് വിശദീകരിക്കാൻ കഴിയുന്ന ഒന്നല്ല ഈ അംഗത്വം. റോത്ത്ബാർഡിനെപ്പോലുള്ള തീവ്ര വ്യക്തിവാദികളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, സാമൂഹിക ജീവിതം എന്നത് ഗെയിം തിയറിസ്റ്റുകൾ (Game theorists) പറയുന്നതുപോലെ ഒരു 'ഏകോപന പ്രശ്നം' (Coordination problem) മാത്രമാണ്—അതായത് എന്റെ സ്വാർത്ഥതയും നിങ്ങളുടെ സ്വാർത്ഥതയും തമ്മിൽ ഒത്തുപോകേണ്ട ഒരു മേഖല. നമ്മുടെ ലക്ഷ്യങ്ങൾ നേടിയെടുക്കാനുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളെ ഏകോപിപ്പിക്കാൻ മനുഷ്യർക്കറിയാവുന്ന ഏക വിശ്വസനീയമായ മാർഗ്ഗം കമ്പോളമാണ്; അത് സുഹൃത്തുക്കളുമായിട്ടായാലും അപരിചിതരുമായിട്ടായാലും. അവർക്ക് അംഗത്വം എന്നത് സ്വതന്ത്രമായി ഏറ്റെടുക്കുന്ന കരാറുകൾ മാത്രമാണ്.

ഇവരിൽ ആരാണ് ശരി? റോപ്കെയുടേതായി ഞാൻ അവതരിപ്പിച്ച നിലപാട് എനിക്ക് വളരെ വ്യക്തവും ശരിയുമായി തോന്നുന്നു; അതേസമയം തർക്കത്തിന് വേണ്ടി റോത്ത്ബാർഡിന്റേതായി ഞാൻ ചൂണ്ടിക്കാട്ടിയ നിലപാട് അങ്ങേയറ്റം തെറ്റാണെന്നും ഞാൻ കരുതുന്നു. എന്നാൽ ഇവിടെ രണ്ട് ചോദ്യങ്ങൾ ഉയരുന്നു: ആധുനിക സമൂഹങ്ങൾക്ക് അനുയോജ്യമായ രീതിയിൽ റോപ്കെയുടെ 'അംഗത്വം' (Membership) എന്ന ആശയത്തെ നമുക്ക് എങ്ങനെ വിശദീകരിക്കാം? കൂടാതെ, ഈ തർക്കത്തെ സാമ്പത്തിക ശാസ്ത്രത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ മാത്രം നിർവ്വചിക്കാനും നേരിടാനും സാധിക്കുമോ? 'സാമൂഹിക വിപണി' (Social market) എന്ന പ്രയോഗം നടത്തുന്നതിലൂടെ സാമ്പത്തിക ശാസ്ത്രജ്ഞർ വലിയൊരു അപകടസാധ്യത വരുത്തിവെക്കുന്നുണ്ട്. കാരണം, 'സാമൂഹിക പ്രശ്നങ്ങൾക്ക്' സാമ്പത്തികമായ പരിഹാരമാണ് വേണ്ടതെന്ന—സോഷ്യലിസ്റ്റ് എതിരാളികൾ കൂടി അംഗീകരിക്കുന്ന—ഒരു

കാഴ്ചപ്പാടാണ് അവർ ഇതിലൂടെ പങ്കുവെക്കുന്നത്. ഒരു പരിധിവരെ റോപ്കെയും ഈ കാര്യത്തിൽ വിമർശിക്കപ്പെടേണ്ടതുണ്ട്. സ്വിസ് ഗ്രാമങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം കണ്ടിരുന്നതും യൂറോപ്യൻ സമൂഹത്തിന്റെ ഹൃദയമിടിപ്പായി അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചിരുന്നതുമായ 'സാമൂഹിക ഐക്യം' (Social cohesion) ഒരു പ്രത്യേക സാമ്പത്തിക ക്രമത്തിലൂടെ സ്വാഭാവികമായി ഉണ്ടായ ഒന്നാണെന്ന് അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. സാമൂഹിക സ്ഥാപനങ്ങൾ എന്നത് സാമ്പത്തിക ക്രമത്തിന്റെ അടിത്തറയല്ല, മറിച്ച് അതിന്റെ ഒരു ഉപോൽപ്പന്നം (By-product) മാത്രമാണെന്ന മാർക്സിന്റെ ഏറ്റവും ദോഷകരമായ ആശയത്തെ ഒരു പരിധിവരെ അംഗീകരിക്കലായിരുന്നു അത്. മാർക്സിന്റെ ഈ കാഴ്ചപ്പാട് ശരിയാണെങ്കിൽ, സാമൂഹിക തിന്മകൾക്കുള്ള ചികിത്സയും സാമ്പത്തിക ശാസ്ത്രത്തിൽ തന്നെ കണ്ടെത്തേണ്ടി വരും. പ്രത്യേകിച്ചും, സ്വതന്ത്ര വിപണി വിഘടിതമായ ഒരു സമൂഹത്തെയാണ് സൃഷ്ടിക്കുന്നതെങ്കിൽ, അതിനുള്ള പരിഹാരം സ്വതന്ത്ര വിപണിക്ക് പകരം മറ്റൊരു സാമ്പത്തിക വ്യവസ്ഥ കൊണ്ടുവരിക എന്നതാകും. സാമ്പത്തിക മേഖലയെ നിശ്ചിത സാമൂഹിക ലക്ഷ്യങ്ങളിലേക്ക് നയിക്കുന്ന ഭരണകൂട ഇടപെടലുകളിലൂടെയല്ലാതെ ഇത് എങ്ങനെ സാധ്യമാകും? 'മാനുഷികമായ സാമ്പത്തിക വ്യവസ്ഥ' (Humane economy) എന്ന പ്രയോഗത്തിൽ ഇതെല്ലാം അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. സ്നേഹം, സൗഹൃദം, ധർമ്മനിയമം എന്നിവയിലൂടെയല്ല, മറിച്ച് സാമ്പത്തിക സംഘാടനത്തിലൂടെയാണ് ഒരു സമൂഹം മാനുഷികമാകുന്നത് എന്നൊരു സൂചന ഇത് നൽകുന്നു. റോപ്കെ അത്തരമൊരു അർത്ഥം ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നില്ല; എങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ രചനാശൈലിയിൽ ഉടനീളം അധികാര വികേന്ദ്രീകരണവും (Decentrism) സാമ്പത്തിക നയങ്ങളും തമ്മിലുള്ള ഈ വൈരുദ്ധ്യം പ്രകടമാണ്.

റോപ്കെയുടെ വാദങ്ങളിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന സാമൂഹിക അംഗത്വത്തിന്റെ ചിത്രം എങ്ങനെ വിശദീകരിക്കാം എന്ന എന്റെ ആദ്യത്തെ ചോദ്യത്തിലേക്ക് നമുക്ക് തിരിച്ചുപോകാം. പരസ്പര സ്നേഹത്തിലും അടുപ്പത്തിലും അധിഷ്ഠിതമായ ഒരു സമൂഹത്തെയാണ് (Community of attachment) റോപ്കെ വിഭാവനം

ചെയ്യുന്നത് എന്ന് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. അവിടെ മനുഷ്യർ മറ്റുള്ളവരുടെ അവസ്ഥയിൽ സ്വാർത്ഥതയില്ലാത്ത താല്പര്യം കാണിക്കുന്നു; ദുരിതങ്ങളിൽ സഹായഹസ്തം നീട്ടുകയും വിജയങ്ങളിൽ ആത്മാർത്ഥമായി അഭിനന്ദിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. സ്നേഹവും സൗഹൃദവും ആഗ്രഹങ്ങളും സാമൂഹികമായ അംഗീകാരത്തോടെ പൂവണിയുന്ന ഒരിടമാണത്. അവിടെ സ്വാർത്ഥതാല്പര്യങ്ങൾ ഓരോ ഘട്ടത്തിലും പൊതുനന്മയെക്കരുതി സ്വയം നിയന്ത്രിക്കപ്പെടുന്നു. റോപ്കെ ഒരു 'മാനുഷിക' സമൂഹത്തെക്കുറിച്ച് നൽകുന്ന സൂചനകൾ ഇത്തരം കാര്യങ്ങളെയാണ് സൂചിപ്പിക്കുന്നത്. ഇത്തരമൊരു സാമൂഹിക അംഗത്വം കൈവരിക്കണമെങ്കിൽ 'സ്ഥിരതാമസം' (Settlement) അനിവാര്യമാണ്. അതായത്, ഒരേ തൊഴിലോ ഒരേ ലക്ഷ്യങ്ങളോ ഉള്ളവർ എന്നതിലുപരി, ഒരേ ഭൂപ്രദേശം പങ്കിടുന്നവരും അതിലൂടെ പരസ്പര ബാധ്യതകളാൽ ബന്ധിക്കപ്പെട്ടവരുമായ അയൽവാസികൾ തമ്മിലുള്ള ബന്ധമാണത്. ഒരു ചെറിയ പ്രാദേശിക സമൂഹത്തിന് തങ്ങളുടെ ജാഗ്രതയിലൂടെ മനുഷ്യരെ സത്യസന്ധമായ ഇടപെടലുകളിലേക്ക് നയിക്കാൻ സാധിക്കും. ശക്തർ ദുർബലരെ ചൂഷണം ചെയ്യുന്നത് തടയാനും ധനികരുടെ ലാഭം ദരിദ്രരുടെ ആശ്വാസത്തിനായി തിരിച്ചുവിടാനും ഇതിലൂടെ കഴിയും. ഇത് സംഭവിക്കുന്നത് കമ്പോളത്തിന്റെ സ്വാഭാവിക രീതിയിൽ നിന്ന് മാറി മറ്റേതെങ്കിലും പ്രത്യേക സാമ്പത്തിക ക്രമം ഉള്ളതുകൊണ്ടല്ല. മറിച്ച്, ആളുകൾക്ക് പരസ്പരം അറിയാവുന്നതുകൊണ്ടും ഓരോരുത്തരുടെയും ഭാഗധേയങ്ങൾ പങ്കുവെക്കുന്നതുകൊണ്ടും വഞ്ചനയുടെ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ തിരിച്ചറിയുന്നതുകൊണ്ടുമാണ്. അവർ പൊതുവായ ധാർമ്മിക സമ്മർദ്ദങ്ങൾക്ക് വിധേയരാണ്—പലപ്പോഴും പള്ളികളിലും മോസ്കുകളിലും സിനഗോഗുകളിലും പ്രസംഗിക്കപ്പെടുന്ന മൂല്യങ്ങൾ അവർ പിന്തുടരുന്നു; നന്മ പാരിതോഷികം നേടുന്നതും തിന്മ ശിക്ഷിക്കപ്പെടുന്നതും കാണാൻ അവർ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അയൽവാസികൾക്കിടയിൽ സ്വാഭാവികമായി രൂപപ്പെടുന്ന ആചാരങ്ങളിലൂടെയും നിയമങ്ങളിലൂടെയും തർക്കങ്ങൾ പരിഹരിക്കപ്പെടുമ്പോഴാണ് അവിടെ സന്തുലിതാവസ്ഥ നിലനിൽക്കുന്നത്. അവർ ഒരു കമ്പോള സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥ കൂടി

ആസ്വദിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ, ഇത്തരം പങ്കിട്ട ധാർമ്മിക ക്രമത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ അത് കൂടുതൽ ഫലപ്രദമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നു.

കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് മാനിഫെസ്റ്റോയിൽ അനേകം ഭാഗിക സത്യങ്ങൾ അടങ്ങിയിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ മുതലാളിത്തത്തെക്കുറിച്ച് അത് പ്രധാനപ്പെട്ട ഒരു നിരീക്ഷണം നടത്തുന്നുണ്ട്: മനുഷ്യസമൂഹങ്ങളെ നിരന്തരം ചലനാത്മകമാക്കാനും, ജനങ്ങളെ അവർ ജനിച്ചുവീണ ഇടങ്ങളിൽ നിന്നും പദവികളിൽ നിന്നും അടർത്തിമാറ്റാനുമുള്ള സഹജമായ പ്രവണത മുതലാളിത്തത്തിനുണ്ട്. പാരമ്പര്യമായ എല്ലാ ക്രമീകരണങ്ങളെയും അത് അലിയിച്ചു കളയുകയും, പാരമ്പര്യത്തിന് (Inheritance) പകരം കരാറുകളിൽ (Contract) അധിഷ്ഠിതമായ പുതിയ ബന്ധങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഒരിക്കൽ ശാശ്വതമായിരുന്നവയെ അത് താൽക്കാലികമാക്കുന്നു; വിധിയെ (Destiny) തിരഞ്ഞെടുപ്പുകൾ (Choice) കൊണ്ട് അത് പകരം വയ്ക്കുന്നു. പത്തൊൻപതാം നൂറ്റാണ്ടിലെ നിരീക്ഷകർക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പാരമ്പര്യ ക്രമങ്ങളുടെ തകർച്ചയും സ്ഥിരതാമസമാക്കിയിരുന്ന സമൂഹങ്ങളുടെ അസ്ഥിരതയും മാർക്സും എംഗൽസും വരച്ചുകാട്ടിയ ചിത്രവുമായി ഒത്തുപോകുന്നതായിരുന്നു. എന്നാൽ മാർക്സും സോഷ്യലിസ്റ്റുകളും കരുതിയതുപോലെ സ്വകാര്യ സ്വത്തോ കമ്പോള സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയോ ആയിരുന്നില്ല ഈ തകർച്ചയ്ക്ക് കാരണം. സത്യം പറഞ്ഞാൽ ചരിത്രത്തിന്റെ ആരംഭം മുതൽ ഇവ രണ്ടും നിലനിന്നിരുന്നു; അടിമത്തവും ഫ്യൂഡലിസവും ആ സുദീർഘമായ പ്രവാഹത്തിലെ പ്രാദേശികമായ ചില തടസ്സങ്ങൾ മാത്രമായിരുന്നു. അന്ന് സമൂഹങ്ങളെ തകിടം മറിച്ച അതേ ഘടകം തന്നെയാണ് ഇന്നും നമ്മെ അഭിമുഖീകരിക്കുന്നത്, അതായത് 'ആഗോളവൽക്കരണം'— ശാരീരികവും ധാർമ്മികവും ആത്മീയവുമായ എല്ലാ അകലങ്ങളെയും അവഗണിച്ചുകൊണ്ട് ഒരാൾക്ക് മറ്റൊരാളുമായി കരാറിലേർപ്പെടാനുള്ള കഴിവ്. വ്യവസായവൽക്കരണമായിരുന്നു ഈ ദിശയിലേക്കുള്ള ആദ്യ ചുവടുവെപ്പ്; അത് ഗ്രാമീണ തൊഴിലാളികളെ നഗരങ്ങളിലേക്ക് മാറാനും കൂലിക്ക് വേണ്ടി തങ്ങളുടെ അധ്വാനം കൈമാറാനും പ്രാപ്തരാക്കി. സാമ്രാജ്യത്വം ഇതിന്റെ അടുത്ത ഘട്ടമായിരുന്നു; വ്യവസായങ്ങൾക്ക് ആവശ്യമായ വിഭവങ്ങൾ

പുറംരാജ്യങ്ങളിൽ നിന്ന് കണ്ടെത്താനും തങ്ങളുടെ ഉൽപ്പന്നങ്ങൾ ദൂരെയുള്ള അപരിചിതർക്കിടയിൽ വിതരണം ചെയ്യാനും അത് വഴിയൊരുക്കി. ഒരു ബ്രാൻഡ് എന്നതിനപ്പുറം സ്വന്തമായി ഒന്നുമില്ലാത്ത, എല്ലാ ജോലികളും പുറംകരാർ (Outsource) നൽകുന്ന ബെനറ്റൺ (Benetton) പോലുള്ള ആധുനിക മൾട്ടിനാഷണൽ കോർപ്പറേഷനുകൾ ഇതേ ദിശയിലുള്ള ഏറ്റവും പുതിയ നീക്കമാണ്—ചോദനത്തിന് (Demand) അനുസരിച്ച് എല്ലാം കൈമാറ്റം ചെയ്യപ്പെടുന്ന, പ്രാദേശികതയ്ക്കും വൈകാരിക അടുപ്പങ്ങൾക്കും സ്ഥാനമില്ലാത്ത ഒരു സമ്പദ്വ്യവസ്ഥയിലേക്കുള്ള നീക്കം.

ഇക്കാര്യത്തിൽ നാം സത്യസന്ധത പുലർത്തണമെന്നും പൊതുവേ നമ്മൾ ഇതിൽ സന്തുഷ്ടരല്ലെന്ന് തിരിച്ചറിയണമെന്നുമാണ് എനിക്ക് തോന്നുന്നത്. ആഗോള സമ്പദ്വ്യവസ്ഥയുടെ അജ്ഞാതത്വം ഒരുതരം 'പ്രേതസമാനമായ' അവസ്ഥയുമായി കൈകോർത്തു നിൽക്കുന്നു—ഓരോ ഇടപാടിനും പിന്നിലുള്ളവർ രക്തവും മാംസവുമുള്ള സാമൂഹിക ജീവികളല്ല, മറിച്ച് ഒരിടത്തും വേരുകളില്ലാത്ത വെറും കോർപ്പറേഷനുകളാണെന്ന ബോധമാണത്. തങ്ങൾ വിൽക്കുന്നവയുടെ ഉല്പാദനത്തിൽ അവർ ഒരു യഥാർത്ഥ ഉത്തരവാദിത്തവും ഏറ്റെടുക്കുന്നില്ല; പകരം തങ്ങളുടെ 'ബ്രാൻഡ്' അതിൽ പതിപ്പിക്കുക വഴി ഉല്പാദകനിൽ നിന്നും ഉപഭോക്താവിൽ നിന്നും ഒരേപോലെ ലാഭം കൊയ്യുകയാണ് അവർ ചെയ്യുന്നത്. ഈ പരാതി കൃത്യമായി പ്രകടിപ്പിക്കുക പ്രയാസമാണെങ്കിലും, വെബ്ലെൻ (Veblen), വാൻസ് പാക്കാർഡ് (Vance Packard), ഡേവിഡ് റീസ്മാൻ (David Riesman), ജെ.കെ. ഗാൽബ്രെത്ത് (J.K. Galbraith), നവോമി ക്ലെൻ (Naomi Klein) എന്നിവർ ആഗോള സമ്പദ്വ്യവസ്ഥയുടെ ഓരോ ഘട്ടത്തിലും ഈ വാദങ്ങൾ മുന്നോട്ടുവെച്ചിട്ടുണ്ട്. പത്തൊൻപതാം നൂറ്റാണ്ടിലെ സോഷ്യലിസ്റ്റുകൾ സങ്കല്പിച്ചതുപോലെ ഈ സമ്പദ്വ്യവസ്ഥ 'സ്ഥാനഭ്രംശം' സംഭവിച്ച ഒന്നല്ല, മറിച്ച് ഒരിടത്തും 'സ്ഥാനമില്ലാത്ത' (Unlocated) ഒന്നാണ്. ഈ ഒരു കാരണത്താലാണ് അത് നമ്മെ അസ്വസ്ഥമാക്കുന്നത്. സാമ്പത്തിക പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഇന്ന് സാമൂഹിക നിർമ്മിതിയിൽ നിന്ന് വേർപെടുത്തപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. നമ്മുടെ സാധനങ്ങൾ ഉല്പാദിപ്പിക്കുന്നവർ ആരാണെന്നോ, അവർ ഏത്

സാഹചര്യത്തിലാണ് ജോലി ചെയ്യുന്നതെന്നോ, അവരുടെ വിശ്വാസങ്ങളോ പ്രതീക്ഷകളോ എന്താണെന്നോ നമുക്കറിയില്ല. വാൾമാർട്ട്, മക്ഡൊണാൾഡ്സ്, കാൽവിൻ ക്ലൈൻ തുടങ്ങിയ വൻകിട കമ്പനികളുടെ പ്രശസ്തരായ സി.ഇ.ഒമാരെ അല്ലാതെ ഈ സാധനങ്ങൾ നമുക്ക് എത്തിച്ചുതരുന്ന മറ്റാരെയും നാം അറിയുന്നില്ല—വിൽക്കുന്ന സാധനങ്ങളുടെ സകല ബാധ്യതകളിൽ നിന്നും അത്ഭുതകരമായി രക്ഷപ്പെട്ട് ഓഹരി വിപണിക്ക് മുകളിൽ ലാഭത്തിന്റെ മേഘങ്ങളിൽ ഒഴുകിനടക്കുന്നവരാണിവർ. പ്രാദേശിക കടകളും ഉല്പാദകരും ഈ അജ്ഞാത ശൃംഖലകളാൽ തുടർച്ചയായി വാങ്ങപ്പെടുകയോ ബിസിനസ്സിൽ നിന്ന് പുറന്തള്ളപ്പെടുകയോ ചെയ്യുന്നു. ഈ കടന്നുകയറ്റക്കാരോട് സ്വയം പ്രതിരോധിക്കാൻ ഒരു സമൂഹം ശ്രമിക്കുമ്പോൾ, എല്ലാ സാഹചര്യങ്ങളും അവർക്ക് എതിരാണെന്ന് അവർ തിരിച്ചറിയുന്നു; 'ഉപഭോക്താവ്' എന്ന അമൂർത്തമായ ഒരു അദൃശ്യരൂപം അപ്പോഴേക്കും സ്വന്തം വീട്ടുവാതിൽക്കൽ ഒരു ഷോപ്പിംഗ് മാളിന് വേണ്ടിയുള്ള തന്റെ താല്പര്യം പ്രഖ്യാപിച്ചുകഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടാകും.

ജനങ്ങൾക്ക് പറയാനുള്ള, അല്ലെങ്കിൽ പറയാൻ അറിവില്ലെങ്കിലും അവരുടെ ഉള്ളിൽ അനുഭവപ്പെടുന്ന മറ്റൊരു പരാതിയുണ്ട്: ഒരു ബ്രാൻഡിൽ മാത്രം തങ്ങളുടെ മൂലധനം നിക്ഷേപിക്കുന്ന അജ്ഞാത കോർപ്പറേഷനുകൾ, തങ്ങളുടെ ഉൽപ്പന്നങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുന്ന ദീർഘകാല പ്രത്യാഘാതങ്ങളുടെ ബാധ്യതയിൽ നിന്ന് അതിലൂടെ രക്ഷപ്പെടുന്നു എന്നതാണ് അത്. കൂടുതൽ കൃത്യമായി പറഞ്ഞാൽ, അജ്ഞാത കോർപ്പറേഷനുകൾക്ക് തങ്ങളുടെ ഉൽപ്പന്നങ്ങളുടെ യഥാർത്ഥ ചിലവുകൾ ഫലപ്രദമായി 'പുറത്തേക്ക് തള്ളാൻ' (Externalize) സാധിക്കുന്നു. ബ്രസീലിലെ സോയാബീൻ ഉൽപ്പാദനം പരിസ്ഥിതിക്കും പ്രകൃതിഭംഗിക്കും വരുത്തുന്ന നാശനഷ്ടങ്ങൾ അമേരിക്കയിലെ ഉപഭോക്താക്കൾ കാണുന്നില്ല; അമേരിക്കൻ നിയമനിർമ്മാണ സഭകൾക്ക് അത് നിയന്ത്രിക്കാനും കഴിയില്ല. ആ ചിലവ് അല്ലെങ്കിൽ ആ നാശനഷ്ടം ബ്രസീലിൽ തന്നെ അവശേഷിക്കുന്നു—അത് അനുഭവിക്കേണ്ടി വരുന്ന വരുംതലമുറകൾക്കായി മാറ്റിവെക്കപ്പെടുന്നു. ഇന്ന് സർവ്വവ്യാപിയായ ഒരു പ്രവണതയുടെ

ലളിതമായ ഉദാഹരണമാണിത്. സൂപ്പർമാർക്കറ്റ് ഷെൽഫുകളിൽ ഇരിക്കുന്ന പായ്ക്കറ്റ് ഭക്ഷണത്തിന്റെ യഥാർത്ഥ വിലയിൽ, ഒരിക്കലും മണ്ണിൽ അലിഞ്ഞുചേരാത്ത അതിന്റെ പാക്കേജിംഗിന്റെ ദീർഘകാല ചിലവ് കൂടി ഉൾപ്പെടുന്നുണ്ട് (നമ്മുടെ ഷോപ്പിംഗ് ബാഗിന്റെ തൂക്കത്തിന്റെ 25 ശതമാനവും ഇത്തരം പാക്കേജിംഗാണ്). ഈ ചിലവ് സൂപ്പർമാർക്കറ്റോ അതിന്റെ വിതരണക്കാരോ വഹിക്കുന്നില്ല. മറിച്ച് നാമെല്ലാവരും, വരാനിരിക്കുന്ന ആയിരം വർഷത്തെ നമ്മുടെ പിൻതലമുറക്കാരും ചേർന്നാണ് അത് വഹിക്കുന്നത്. നഗരത്തിന് പുറത്തേക്ക് ഒന്ന് യാത്ര ചെയ്താൽ ഈ ചിലവ് എന്താണെന്ന് നമുക്ക് ബോധ്യപ്പെടും; സമുദ്രങ്ങളിലെ പ്ലാസ്റ്റിക് മലിനീകരണത്തെക്കുറിച്ചുള്ള പഠനങ്ങളിലും ഇത് വായിക്കാം. എന്നാൽ ഈ ചിലവ് 'ബാഹ്യവൽക്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു'. പ്രാദേശിക സാഹചര്യങ്ങളിൽ ഒരു വ്യാപാരിയെ മാന്യമായി പെരുമാറാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന വ്യക്തിപരമായ ഘടകങ്ങൾ ഇവിടെ അസാധ്യമാണ്. അവിടെ നല്ല പെരുമാറ്റത്തിന് പ്രതിഫലമില്ല, മോശം പെരുമാറ്റത്തിന്റെ ചിലവാകട്ടെ മറ്റുള്ളവരുടെ മേൽ അടിച്ചേൽപ്പിക്കാൻ കഴിയുകയും ചെയ്യുന്നു. ആഗോള വിപണിയുടെ അവിഭാജ്യവും പ്രകടവുമായ ഒരു പ്രത്യേകതയാണിതെന്ന് സംശയിക്കേണ്ടതില്ല.

മേല്പറഞ്ഞ പരാതികളെ ഗൗരവമായി കാണുകയാണെങ്കിൽ—അത് തീർച്ചയായും വേണം—റോപ്കെയുടെ ബൗദ്ധികമായ പ്രാരംഭ ബിന്ദുവിന്റെ കരുത്ത് നമുക്ക് തിരിച്ചറിയാൻ സാധിക്കും: അതായത്, ധാർമ്മിക ബോധത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മമായ കാവലിൽ സാമ്പത്തിക പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടക്കുന്ന ചെറിയ പ്രാദേശിക സമൂഹം. എന്നാൽ യുദ്ധാനന്തര യൂറോപ്പ് അംഗീകരിച്ച 'സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റ്' (Social market) പോലുള്ള സംവിധാനങ്ങളിലൂടെ അത്തരമൊരു സമൂഹത്തിലേക്ക് നമുക്ക് മടങ്ങാൻ കഴിയില്ലെന്നും നാം തിരിച്ചറിയേണ്ടതുണ്ട്. കാരണം, പ്രായോഗികതലത്തിൽ സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റ് എന്നത് സാമ്പത്തിക മേഖലയിലേക്ക് 'ഭരണകൂടം' (State) എന്ന മറ്റൊരു വലിയ അജ്ഞാത രൂപത്തിന്റെ കടന്നുകയറ്റമാണ്. മറ്റ് കോർപ്പറേഷനുകളെപ്പോലെ തന്നെ തങ്ങളുടെ ചിലവുകളെ മറ്റുള്ളവരിലേക്ക് അടിച്ചേൽപ്പിക്കാൻ

(Externalize) ഭരണകൂടത്തിനും സാധിക്കും. അത് മാത്രമല്ല, ഒരു കോർപ്പറേഷനും കഴിയാത്ത രീതിയിൽ സ്വന്തം വിമർശകരുടെ വായടപ്പിക്കാനും ഭരണകൂടത്തിന് അധികാരമുണ്ട്.

യൂറോപ്പിൽ നടപ്പിലാക്കി വരുന്ന സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റ് നയം അനുസരിച്ച്, തൊഴിലില്ലാത്തവർക്കും പിതാവില്ലാത്ത കുട്ടികളുടെ അമ്മമാർക്കും സഹായം നൽകേണ്ടത് ഭരണകൂടത്തിന്റെ ചുമതലയാണ്. കാരുണ്യത്തിന്റെ (Charity) ഉത്തരവാദിത്തം സമൂഹത്തിൽ നിന്ന് ഭരണകൂടത്തിലേക്ക് കൈമാറുന്നതിന്റെ അനിവാര്യമായ ഫലമാണിത്. ഒരു 'മാനുഷിക സമൂഹം' (Humane society) കെട്ടിപ്പടുക്കുന്നതിന് പകരം 'മാനുഷിക സമ്പദ്വ്യവസ്ഥ' (Humane economy) നിർമ്മിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നതിലൂടെ സംഭവിക്കുന്ന ഒന്നാണിത്. ഇതിന്റെ ചിലവുകൾ നോക്കുക: ഭരണകൂടം നൽകുന്ന ആനുകൂല്യങ്ങൾ ആസ്വദിക്കുന്നതിനായി തൊഴിൽ ചെയ്യാൻ വിമുഖത കാണിക്കുന്ന ഒരു ജനവിഭാഗത്തിന്റെ വളർച്ച; സ്ത്രീകൾക്ക് തങ്ങളെയും കുഞ്ഞുങ്ങളെയും സംരക്ഷിക്കാൻ എളുപ്പവഴികൾ ലഭിക്കുന്നതും പുരുഷന്മാർക്ക് തങ്ങൾ കാരണമുണ്ടായ ഗർഭസ്ഥ ശിശുവിന്റെയും സ്ത്രീയുടെയും ഉത്തരവാദിത്തത്തിൽ നിന്ന് എളുപ്പത്തിൽ ഒഴിഞ്ഞുമാറാൻ കഴിയുന്നതും വഴി വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന വിവാഹേതര ബന്ധങ്ങൾ; പിതാവില്ലാത്ത കുട്ടികൾ തകർന്ന കുടുംബപശ്ചാത്തലങ്ങളിൽ നിന്ന് പുറത്തുവരുന്നതിലൂടെ വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന സാമൂഹിക വിരുദ്ധ പെരുമാറ്റങ്ങൾ—ഇങ്ങനെ ഇത് നീണ്ടുപോകുന്നു. ചാൾസ് മുറെയെപ്പോലുള്ളവർ (Charles Murray) ഈ വസ്തുതകൾ കൃത്യമായി രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇതിന്റെ ഫലം വ്യക്തമാണ്: ചാൾസ് മുറെയെപ്പോലുള്ളവർക്ക് യൂറോപ്പിലെ സർക്കാർ വിദ്യാഭ്യാസ മേഖലയിൽ ഒരിക്കലും ജോലി ലഭിക്കില്ലെന്ന് മാത്രമല്ല, ഏതെങ്കിലും രാഷ്ട്രീയക്കാരൻ ഈ വിഷയം പരിഗണിക്കുകയാണെങ്കിൽ അവർ ഔദ്യോഗികമായിത്തന്നെ അപലപിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യും. ഭരണകൂടം തങ്ങളുടെ 'സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റ്' നയങ്ങളുടെ ബാധ്യതകൾ സമൂഹത്തിന്റെ മേൽ അടിച്ചേൽപ്പിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ഈ ബാധ്യതകൾ കൂടുന്തോറും അവ കുറയ്ക്കാനെന്ന വ്യാജേന ഭരണകൂടം തങ്ങളുടെ അധികാരം

വിപുലീകരിക്കുന്നു. പരിഹരിക്കാൻ വേണ്ടി സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ട പ്രശ്നങ്ങളെത്തന്നെ വീണ്ടും വർദ്ധിപ്പിക്കുന്ന, ഉദ്യോഗസ്ഥവൃന്ദത്തിന്റെ (Bureaucrats) എണ്ണം കൂട്ടാനുള്ള ഇതിലും നല്ലൊരു യന്ത്രം വേറെ കണ്ടുപിടിക്കാനില്ല. അതിനാൽ, യൂറോപ്പിൽ വിദ്യാഭ്യാസ നേട്ടങ്ങൾ കുറയുമ്പോഴും വിദ്യാഭ്യാസത്തിനായുള്ള സർക്കാർ ചിലവ് വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു—ബ്രിട്ടന്റെ കാര്യം എടുത്താൽ, ഓരോ അധ്യാപകനും രണ്ട് ഉദ്യോഗസ്ഥർ എന്ന നിലയിലേക്ക് ഇത് എത്തിയിരിക്കുന്നു. ഇവർ ശമ്പളം വാങ്ങുന്നത് തങ്ങൾ തന്നെ സൃഷ്ടിക്കുന്ന സാമൂഹിക പ്രശ്നങ്ങളെ കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതിനാണ്.

ഈ പ്രശ്നങ്ങൾ അമേരിക്കയിൽ അജ്ഞാതമാണെന്നല്ല ഇതിനർത്ഥം. എന്നാൽ ഇവിടെ (അമേരിക്കയിൽ) ഇത്തരം പ്രശ്നങ്ങൾ ഭരണകൂടം നൽകുന്ന പരിഹാരങ്ങളോട് (Statist solutions) കടുത്ത സംശയം ജനിപ്പിക്കാൻ കാരണമായിട്ടുണ്ട്. ഫ്രീഡ്മാൻ അനുകൂലികളെപ്പോലുള്ളവരിലാകട്ടെ, ഇതൊരു തരം 'സ്വതന്ത്ര വിപണി മൗലികവാദത്തിലേക്ക്' (Free market fundamentalism) നയിച്ചിരിക്കുന്നു. സാമൂഹിക തിന്മകൾക്ക് കാരണം വിപണിയല്ലെന്നും, മറിച്ച് വിപണിയാണ് അവയ്ക്കുള്ള പരിഹാരമെന്നുമാണ് ഇവർ വാദിക്കുന്നത്. നിലവിലെ സാഹചര്യത്തിൽ നാം മനസ്സിലാക്കേണ്ട ഏറ്റവും ചുരുങ്ങിയ കാര്യം ഇതാണ്: ഇന്ന് നടപ്പിലാക്കപ്പെടുന്ന 'സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റ്' (Social market) രീതികൾ റോപ്കെ പ്രത്യാശിച്ച 'മാനുഷിക സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥ'യിൽ (Humane economy) നിന്നും ഏറെ അകലെയാണ്. പൂർണ്ണമായും സ്വതന്ത്രമായ ഒരു സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയേക്കാൾ മികച്ച രീതിയിൽ വിഭവങ്ങൾ തുല്യമായി വിതരണം ചെയ്യാൻ സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റിന് സാധിച്ചേക്കാം; എന്നാൽ അത് അതിന്റേതായ രീതിയിലുള്ള സാമൂഹിക ശൈഥില്യത്തിന് (Social disintegration) കാരണമാകുന്നുണ്ട്. കാരണം, കാരുണ്യം ചെയ്യാനുള്ള പ്രേരണയെ ഭരണകൂടം സ്വന്തമായി ഏറ്റെടുക്കുന്നതോടെ ആ പ്രേരണയേ തന്നെ അത് ഇല്ലാതാക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. തിയോഡോർ ഡാൽറിമ്പിളിനെപ്പോലുള്ളവർ (Theodore Dalrymple) വിവരിക്കുന്ന 'അധോവർഗ്ഗത്തിന്റെ' (Underclass) ലോകം എന്നത്

വൈകാരിക അടുപ്പങ്ങളോ അനുകമ്പയോ ഇല്ലാത്ത ഒന്നാണ്—അവിടെ കാരുണ്യം എന്ന പുണ്യത്തെ ആരും അറിയുന്നില്ല.

അങ്ങനെയെങ്കിൽ, ആധുനിക സമൂഹത്തിൽ കമ്പോളം സൃഷ്ടിക്കുന്ന അസ്വാസ്ഥ്യങ്ങൾക്കുള്ള യഥാർത്ഥ പരിഹാരം എന്താണ്? എല്ലാറ്റിനെയും ആഗോളവൽക്കരിക്കുന്നതിൽ നിന്നും, നമ്മുടെ വിശ്വസ്തതയും വൈകാരിക അടുപ്പങ്ങളും ചിതറിപ്പോകുന്നതിൽ നിന്നും നമുക്ക് എങ്ങനെ തടയാനാകും? അംഗങ്ങളുടെ ധാർമ്മികബോധത്തെ രൂപപ്പെടുത്തുന്ന 'ചെറിയ പ്ലാറ്റൂണുകളെ' (Small platoons) നമുക്ക് എങ്ങനെ തിരിച്ചുപിടിക്കാം? ഈ ആഴമേറിയ ചോദ്യങ്ങൾക്കുള്ള ഉത്തരം ഏതെങ്കിലും പുതിയ സാമ്പത്തിക ക്രമത്തിലല്ല, മറിച്ച് കമ്പോള സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയുടെ ധാർമ്മിക അടിത്തറ വീണ്ടെടുക്കുന്നതിലാണ് അടങ്ങിയിരിക്കുന്നത്. റോപ്കെ ഇത് തിരിച്ചറിഞ്ഞിരുന്നു; അതുകൊണ്ടാണ് ബഹുജന സമൂഹത്തിന്റെ (Mass society) ഉദയത്തെയും ദൈവമില്ലാത്ത (Atheist) ജീവിതരീതിയെയും അദ്ദേഹം ഒരു ദുരന്തമായി കണ്ടത്. ആഗോള വിപണിയിലെ തകരാറുകളും ക്ഷേമരാഷ്ട്രത്തിന്റെ തകരാറുകളും സംഭവിക്കുന്നത് ഒരേ കാരണത്താലാണ്—മനുഷ്യർ തങ്ങളുടെ ബാധ്യതകൾ മറ്റുള്ളവരിലേക്ക് അടിച്ചേൽപ്പിക്കാൻ (Externalize) ലഭിക്കുന്ന ഓരോ അവസരവും ഉപയോഗിക്കുന്നു എന്നതാണത്. അവരെ തിരുത്താൻ ജാഗ്രതയുള്ള ഒരു പ്രാദേശിക സമൂഹം ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടാണ് അവർ ഇങ്ങനെ ചെയ്യുന്നത്. ഇതിനൊരു ഉദാഹരണം ഇന്ന് നമ്മുടെ മുന്നിലുണ്ട്: റോപ്കെ വെറുത്തിരുന്നതും മുൻകാലങ്ങളിൽ അങ്ങേയറ്റം ഉത്തരവാദിത്തമില്ലാത്ത കടബാധ്യതയായി കണക്കാക്കപ്പെട്ടിരുന്നതുമായ 'കൺസ്യൂമർ ക്രെഡിറ്റ്' (Consumer credit) ശീലം ഇന്ന് അതിന്റെ അനിവാര്യമായ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ നൽകിത്തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. റോപ്കെയുടെ കാലത്തെ ജാഗ്രതയുള്ള സമൂഹങ്ങളിൽ സാമൂഹിക ഭ്രഷ്ടിന് (Social ostracism) കാരണമാകുമായിരുന്ന ഇത്തരം പെരുമാറ്റങ്ങൾ ഇന്ന് ഒരു തരം 'ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യമായി' കണക്കാക്കപ്പെടുന്നു—സ്വന്തം ജീവിതച്ചെലവ് മറ്റൊരാളുടെ തോളിലേക്ക് മാറ്റുന്നതിലും, സാഹചര്യം മോശമാകുമ്പോൾ പാപ്പരായി (Bankruptcy) പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിലും

ആളുകൾ വിജയം കാണുന്നു. ഇത്തരം ജാഗ്രതയുള്ള സമൂഹങ്ങളെ പുനഃസ്ഥാപിക്കാതെ മാനവരാശിക്ക് മുന്നോട്ട് പോകാൻ കഴിയില്ല. സാമൂഹിക അംഗത്വത്തിന്റെ വിവിധ രൂപങ്ങൾ കെട്ടിപ്പടുത്തുകൊണ്ട് പ്രാദേശിക തലത്തിൽ മാത്രമേ ഇത് സാധ്യമാകൂ.

പ്രാദേശികവൽക്കരണം (Localisation) എന്നത് ഒരു നയമായി മാറ്റാൻ സാധിക്കുമോ? ആ നിർദ്ദേശം ഭരണകൂടത്തിന് (State) പുതിയതും അമിതവുമായ അധികാരം നൽകുന്നതിലൂടെ പഴയ പ്രശ്നങ്ങളെ വീണ്ടും സൃഷ്ടിക്കില്ലേ? ഇതാണ് നാം ഇന്ന് നേരിടുന്ന പ്രധാന വെല്ലുവിളി എന്ന് എനിക്ക് തോന്നുന്നു. 'സോഷ്യൽ മാർക്കറ്റിന്റെ' ഇരകളായ യൂറോപ്യന്മാരായ നമുക്ക്, ഭരണകൂടത്തിന്റെ ഇടപെടലില്ലാതെ അതിന്റെ നയങ്ങളെ മാറ്റാൻ ഇന്ന് മറ്റ് മാർഗ്ഗങ്ങളില്ല. എന്നാൽ അത്തരമൊരു നിരാശാജനകമായ ചിന്തയിൽ ഇത് അവസാനിപ്പിക്കാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല; പകരം ഒരു ശുഭകരമായ നിരീക്ഷണം പങ്കുവെക്കാം. പതിനെട്ടാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ അവസാനത്തിൽ ആഗോള സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയിലേക്കുള്ള വമ്പിച്ച കുതിച്ചുചാട്ടം ആരംഭിച്ചപ്പോൾ, അതിന്റെ ഇരകളെ സഹായിക്കാൻ ഭരണകൂടത്തിന് അധികാരമോ താല്പര്യമോ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. പകരം അവർ സ്വയം സഹായിക്കുകയാണുണ്ടായത്. പത്തൊൻപതാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ തുടക്കത്തിൽ ആയിരക്കണക്കിന് സാമൂഹിക സംരംഭങ്ങൾ ഉദയം ചെയ്തു—വീട് വാങ്ങാൻ ലാഭേച്ഛയില്ലാതെ വായ്പ നൽകുന്ന സഹകരണ സംഘങ്ങൾ (Friendly societies), സൗജന്യ ആശുപത്രികളും ഡോക്ടർമാരുടെ ശൃംഖലകളും, ജനങ്ങളുടെ വരിസംഖ്യയിലൂടെ പ്രവർത്തിക്കുന്ന പള്ളി സ്കൂളുകളും ഗ്രാമീണ സ്കൂളുകളും, മെക്കാനിക്സ് ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ടുകൾ (പിന്നീട് ഇവ സർവ്വകലാശാലകളായി മാറി), കൂടാതെ വിനോദങ്ങൾക്കായി സമർപ്പിക്കപ്പെട്ട അനേകം ക്ലബ്ബുകളും കൂട്ടായ്മകളും. പത്തൊൻപതാം നൂറ്റാണ്ടിലെ നോവലുകളിൽ നിന്ന് നമുക്കിത് വ്യക്തമായി അറിയാം. ആഗോള സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയുടെ ഹൃദയമായ അമേരിക്കയിൽ ഇന്നും ഇത്തരം സംരംഭങ്ങൾ നിലനിൽക്കുന്നു. കാരണം, അവിടെ കാരുണ്യം ചെയ്യാനുള്ള പ്രേരണയെ ഭരണകൂടം

കവർന്നെടുത്തിട്ടില്ല; തങ്ങൾ അധ്വാനിച്ചുണ്ടാക്കുന്നത് സ്വതന്ത്രമായി നൽകാൻ ആളുകൾക്ക് അവിടെ സാധിക്കുന്നു; സാമൂഹിക പ്രത്യാശയുടെ അടിത്തറയായ പ്രാദേശിക വിശ്വസ്തതകൾ ഇന്നും അവിടെ അവശേഷിക്കുന്നു. ഇത്തരം സംരംഭങ്ങളായിരിക്കണം ഒരു 'മാനുഷിക സമ്പദ്വ്യവസ്ഥയുടെ' (Humane economy) മാതൃക—അത് മാനുഷികമാകുന്നത് സമ്പദ്വ്യവസ്ഥ കാരണമായിരിക്കില്ല, മറിച്ച് സമ്പദ്വ്യവസ്ഥയുടെ പരിമിതികളെ അതിജീവിച്ചുകൊണ്ടായിരിക്കും.

****